

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460526

5. De Conditionibus appositis in Desponsatione, vel in aliis Contractibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61800](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61800)

TITULUS V.
De Conditionibus apposi-
tis in desponsatione, vel in
aliis Contractibus.

SUMMARI A.

1. Conditionis diversa acceptio. 2. Definitio. 3. Usque 11. Multiplex divisio.
11. 12. An liceat. 13. 14. 15. Et quibus actibus liceat adicere conditionem.
16. Quomodo concipiatur conditio?
17. Usque 27. recensentur effectus singularum conditionum, præsertim circa desponsationem.
27. Et seqq. Quid operetur causa, demonstratio, vel modus adiectus contractus matrimoniali.

UT aliis contractibus, ita & desponsationi conditiones apponi possunt; qua in re quid juris, hoc titulo exponitur.

§. I.

- 1** Conditionis non una significatio est: Interdum sumitur pro statu personæ, ut in §. fin. Institut. de Jure person. l. 9. ff. de Statu hom. Aliquando pro qualitate rei, v. g. matrimonii, ut in l. 65. ff. de Judiciis. l. 19. & 36. ff. de Ritunupt. Nonnunquam pro modo, ut in c. verum. 4. h. t. Alibi pro pacto, seu lege contractus, ut in l. 6. ff. Pro socio. l. 7. C. de Pactis. Quandoque pro optione, sive electione, ut in l. 8. §. 12. ff. de Inoffic. testam. Sæpius, & hoc loco accipitur pro circumstantia dispositioni adjecta, à cuius existentia valor illius dependet.

§. II.

- 2** Definitur conditio, quòd sit adjectio apposita, vel subintellecta, per quam dispositum in suo esse habet existentiam, vel defectum. Ita ferme Bald. in Rubr. de Condit. & Demonstrat.

§. III.

- 3** Dividitur conditio I. in conditionem de præsentem, de præterito, & de futuro, juxta modum scilicet, quò concipitur. Conditio de

præsentem est, si dicam: *ducam te, si es virgo, & nobilis, Comes, aut Princeps.* Conditio de præterito, si dicam: *ducam te, si Ferdinandus III. fuit Imperator; si pater tuus est mortuus.* Conditio de futuro, si dicam: *ducam te, si hoc, vel illud feceris, aut non feceris.* Hæc præterita conditio proprie talis est, non item conditio de præsentem, vel de præterito juxta l. institutio. 10. ff. de Conditionib. instit.

II. Dividitur in conditionem possibilem, & impossibilem. Possibilis dicitur, quæ se habet ad esse, & non esse, ideòque & evenire, & non evenire potest. Impossibilis, cum quid fieri repugnat.

Conditio possibilem subdividitur in necessariam, & contingentem, & hæc denuo in suas species. Necessaria est, quæ ordine naturæ, aut aliàs omninò est exitura; ut si dicam: *accipie te in uxorem, si cras solvatur, vel occidat: si Titius moriatur: si Antichristus nascatur.* Contingens alia est potestativa, alia casualis, alia mixta. Potestativa, seu arbitraria nuncupatur, quæ dependet à sola, & libera voluntate ejus, qui vel dando, vel faciendo illam implere potest; qualis est hæc: *ducam te, si Christianam religionem amplecti volueris,* arg. l. 2. ff. de Condit. & demonstrat. Casualis vocatur, quæ pendet ex futuro eventu, & ex voluntate tertii; qualis est hæc: *ducam te, si Imperator vicerit Turcam: si Titius Doctor Jurium factus fuerit.* DD. in l. qui balneum. §. 1. ff. Qui pos. in pign. Mixta, quæ partim casualis, ac fortuita est, partim arbitraria; qualis illa: *ducam te, si redieris ex Gallia;* quod tam à fortuna, quam à voluntate abeuntis pendet per l. si pater. 4. C. de Instit. & substit.

Conditio impossibilem vel est talis ex natura rei, cui natura impedimento est, quò minus existat, ut: *si bircocerum ceperis:* vel est talis defacto, cum quid jure, & naturâ fieri potest, propter difficultatem tamen impossibilem

judicatur, ut: *si caelum digito tetigeris: si montem aureum in dotem dederis*; vel est talis de jure, cum pro conditione ponitur res lege prohibita: quod enim lege non licet, id nec potest esse cenlemur. *l. 15. ff. de Condit. & Instis.* Et hæcitarum alia est contra substantiam matrimonii, puta contra educationem, vel generationem proles, ut: *si partum impedieris: si sterilitatis venenum sumpseris*, aut contra fidem conjugalem, ut: *si pro quaestu te prostituueris: si tui copiam feceris iis, quibus volueris*; aut contra bonum Sacramenti, ut: *si alium honore, & facultatibus altiore non inuenero. c. fin. h. t.* Alia est, quæ non repugnat substantiæ matrimonii, ut ista: *ducam te, si pro- am occideris: si furtum feceris.* Sanchez de Matr. lib. 5. disp. 1. n. 3.

III. Dividitur conditio in suspensivam, & resolutivam. Suspensiva dicitur, quæ actus obligationem, seu effectum suspendit, donec conditio existat, veluti si quis ita contrahat matrimonium cum Titia: *si ipsa in dotem offerat mille.* Resolutoria, quæ nihil obstat, quin contractus, vel actus ab initio sit purus, facit tamen, ut possit resolvi: v. g. *Ego contraho tecum, donec aliam dittozem inuenero.* Gonzalez in c. 1. n. 8. h. t.

IV. Dividitur conditio in expressam, & tacitam. Expressa est, quæ conceptis verbis apponitur. Tacita, quæ actui aliàs inest, etsi non exprimat: cujusmodi in ordine ad sponsalia sunt hæc: *si DEUS voluerit: si DEO visum fuerit: si vixeris: si res permauserit in eodem statu: si non es mea affinis, aut consanguinea: si honeste, & pudice vixeris.* Sanch. d. n. 3. & 8.

§. IV.

Causa efficiens conditionis est vel remota, vel proxima.

Remota est jus, quod modo prohibet, modo permittit, actum fieri sub conditione. *tot. h. t. & ff. de Condit. & Demonstrat. ac pal- sum alibi.*

Proxima sunt, qui dispositioni, seu actui conditionem aliquam apponunt. Possunt autem utique omnes illi conditionem apponere, quos neque natura, neque lex impedit, quò minus actum ipsum purè celebrare possint, arg. *l. in re mandata 21. C. Mandati.* Unde qui sunt habiles ad contrahendum matrimonium, ac sponsalia, sunt etiam habiles ad hoc, ut eisdem conditionem adjiciant.

§. V.

Materia, seu Objectum conditionis sunt actus, quibus ea apponi potest: sunt enim actus, qui conditionem respuunt, & per ejus adjectionem vitiantur. Sed quinam illi? Jure Canonico regula generalis traditur: *actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem. c. 50. de R. l. in 6. De Jure Civili regula paulò limitatior habetur in l. actus legitimi. ff. Eod. ibi: actus legitimi, qui non recipiunt diem, vel conditionem, veluti emancipatio, acceptilatio, hereditatis aditio, servi optio, datio tutoris, in totum vitiantur per conditionem, vel temporis adjectionem.* Quorum verborum sensus non est, quòd omnes actus legitimi conditionem, seu diem respuant, vel per ejus adjectionem vitientur, sed quòd si actus legitimi, qui conditionem, vel diem non recipiunt, ejus additione inutiles, irritique fi- ant, atque hoc sensu etiam regulam canonicam intelligendam esse, *ibidem* docent Barbof. Canisius, & alii.

De matrimonio *controvertitur*, an ei, præsertim in locis, ubi Tridentinum receptum est, conditio de futuro contingente adjici possit?

Negativam probat Sanchez d. disp. 1. n. 5. Covarr. de Matrim. p. 3. c. 3. n. 3. Affirmativam sustinent Gloss. Panormit. & Canif. in c. 1. h. t. Quibus meum quoque calculum adjicio: quamvis enim fatendum sit, quòd matrimonium purum, & perfectum non sit, antequam existat conditio, sicut nec alius

contractus conditionatus; at tamen hoc non impedit, quin contractus hujus Sacramenti, qui ex consensu simpliciter pendet, conditionatus esse possit, cum ipse consensus de presenti possit esse conditionatus. Neque obest, quod ingerunt, matrimonium esse ad hoc institutum, ut statim ex eo purus effectus cohabitationis, & conjunctionis mutue sequatur: hoc namque simpliciter verum non est, quandoquidem constat, hunc effectum posse suspendi per deliberationem, & ingressum in religionem. Si ergo effectus purus illico sequi non debet, natura hujus contractus conditionem non excludit. Vid. Canis. & Barb. l. cit. Layman in Theol. moral. lib. 5. tr. 10. p. 2. c. 7.

15 Eadem ferè difficultas videtur de professione religiosa, ut quæ est velut matrimonium spirituale, & per eam se tradit, ac consecrat homo DEO in perpetuum servitium, atque à mundo emancipatus se eidem Numini mancipat. Probabilius tamen est, quòd sicut matrimonium, ita & professio religiosa conditionem suspensivam recipere possit, & tunc, tametsi ante existentiam conditionis professio perfecta non sit, tamen ea existente sine novo consensu, & acceptatione superioris professio pura, & perfecta efficiatur, ut tradit Sanch. Op. moral. lib. 5. c. 4. n. 88. & cum eo Layman ut supra. Obiter tamen noto, quòd tam professio religiosa, quam matrimonium conditionem resolutivam, vel diem non admittant: quippe conditio resolutiva, & adjectio diei sive per modum termini, sive per modum conditionis facta repugnat substantiæ utriusque, & sic reddit actum nullum per text. in c. fin. b. 2.

§. VI.

16 Forma conditionis stat in modo eam capiendi, qui varius. Dictiones usitatores, quibus conditio exprimitur sunt adverbia: *si, cum, quando, quandoque, ubi, dum, dummodo, donec, quoad, quamdiu.*

Particula *si* quasi ex natura sua negotio conditionem adjicit. l. 1. l. 17. §. 3. ff. de Condit. & demonstr. Alexander consil. 127. lib. 7. Nisi conditio repugnet facto, vel intentioni disponentis. Barb. de Diction. usq. frequen. dist. 364 n. 2.

Particula *cum*, *quando*, *quandoque* principaliter quidem significant tempus. l. 22. ff. Quando dies legat. conditionem tamen denotant, si adjiciuntur verbo futuri temporis aut termino incerto, ut si pater leget filii: *cum nupserit*, vel *quando nupserit*. l. 49. pr. §. 1. & 2. ff. de Legat. 1. l. 25. ff. de Condit. & demonstr. l. 30. ff. Quando dies legat. Alex. lib. 2. consil. 55.

Similiter particula *ubi* juncta verbo futuri temporis, aut eventui incerto, conditionem inducit, ejusdemque significationis, ac potentia est, cujus vox *cum*, vel *quando*: veluti si mulieri legatum relictum sit, *ubi ca nupserit*. l. si ita scriptum. 45. §. fin. ff. de Legat. 2. Gonzalez in c. 1. e. t. n. 7.

Adverbium *dum*, *dummodo*, *donec*, *quoad*, *quamdiu*, modò conditionem suspensivam, modò resolutivam important; suspensivam tunc, quando apponuntur ad inchoationem actus, ut in l. sufficit. 56. ff. de Condit. indeb. ubi pactum de non petendo conditionale dicitur, si quis paciscatur, ne conveniatur, *donec Titius consul fiat*. Resolutivam verò, quando adjicitur ad actum finiendum, ut si quis ita legaverit, *dum, quoad*, vel *donec uxor mea cum filio meo erit*. l. 30. §. 5. ff. de Legat. 3. l. 17. ff. de Annis legat. l. 6. ff. de Condit. demonstr. Bartol. in l. 1. ff. Eod. num. 15. Barb. l. cit. dist. 93. & 2. seqq.

Sunt præterea plures aliæ dictiones, quæ in ultimis voluntatibus, aut contractibus conditionem indicant, & generaliter omnes illas, quæ dispositionem in futurum aliquem eventum suspendunt, conditionem facere alserit Alexand. consil. 109. n. 5. lib. 7.

§. VII.

§. VII.

Effectus conditionibus non semper idem est, sed pro diversitate conditionis diversus.

Effectus conditionis de presenti, vel prateriti est, quod, si extet, & res ita se habeat, dispositionem statim ratam; sin aliter, statim irritam faciat. §. conditiones. 6. Inst. de Verb. obligat. l. conditio. 100. ff. Eod. Idcirco si quis dicat: promitto tibi matrimonium, vel accipio te in uxorem, si es nobilis, aut dives, statim rata sunt sponsalia, aut matrimonium, si revera nobilis sit, aut dives; sin minus, nihil profectus actum esse intelligitur: quæ enim per rerum naturam sunt certa, non morantur obligationem, licet apud nos incerta sint. d. §. conditiones. 6. Navar. in Man. c. 22. n. 62. Guierrez de Matr. c. 81. n. 1. Reverend. Maurus Oberalscher de Sacram. matr. c. 2. §. 3. q. 2.

Effectus conditionis necessaria, licet concepta sit de futuro, est, quod sponsalia, matrimonia, aliòsve actus nec vitiet, nec suspendat, quippe quod fieri necessum est, præsens esse videtur, & contractus sub tali conditione conceptus, purus esse censetur, quia conditio non potest non existeret. l. hæres meus 79. ff. de Cond. & demonstr. Hinc respondit Ulpianus, quod ea conditione debetur, quæ omnino extitura est, veluti si, cum moriar, dare promisero, solum repeti non potest, quia revera debitum jam erat. l. 17. & 18. ff. de Condit. indeb. Quod ramentum intelligendum est, si contrahentes sciant, conditionem esse necessariam: nam si pureat, illam non esse necessariam, quoad actuum intentionem est contingens, & per consequens contractum suspendit usque ad eventum conditionis. Henriquez lib. 11. de Matr. c. 12. n. 4. Sanch. lib. 5. disp. 2. num. 3. Idemque est, si ex circumstantiis facile colligatur, talem conditionem non apponi tanquam conditionem, sed tanquam temporis præfixionem, ut si quis dicat: contrabo tecum, si pater meus morietur, id est, quando pater meus

obierit; etsi enim hæc conditio necessario futura sit, consensus tamen in diem signatur fertur, & sic de futuro est, arg. d. l. hæres. 79. ff. de Condit. & demonstr. Sanch. l. cit. n. 6.

Effectus conditionis possibilis de futuro contingente est, quod effectum, & obligationem actus suspendat; quamobrem nec sponsalia, nec matrimonia, nec alii contractus quicunque hac conditione pendente obligant ad executionem, sed solum ad expectandum ejus eventum per §. 4. Inst. de Oblig. Quòd si conditio deficiat, sive casu, sive culpâ cujuscunque, contractus dissolvitur, neque ex iis agi potest c. super eo. 5. h. t. Si verò impleatur conditio, quantumvis ex intervallo, ea (excepta conditione potestativa) retrotrahitur, & contractus ita purificantur, & perficiuntur, ac si ab initio fuissent purè, & sine conditione initi. l. 11. pr. & §. 1. ff. Qui potior. in pig. l. 41. ff. d. O. & A. l. 7. ff. de Contrah. empt.

Illud acriter disceptatur: an matrimonium contractum per verba de presenti sub conditione de futuro honesta, eâ impletâ, fiat validum, & obliget absque novo consensu utriusque contrahentis?

Negativam imprimis suadere videtur textus in c. super eo. 5. h. t. propterea, quòd ibi dicatur, eum, qui in mulierem consentit, si pater volet, non nisi eveniente conditione cogendum esse ad matrimonium contrahendum: si ergo impleta conditione cogendus est contrahere, non erit statim matrimonium sine novo consensu. Deinde ratio: quia cætera Sacramenta à futuro eventu pendere non possunt, sed statim aut nulla, aut valida esse debent, ut in baptisate, si quis diceret: baptizate, si cras poeniteris; in confessione: absolvo te, si cras restitueris; nec baptismus, nec absolutio valeret, etiam impleta conditione, nisi nova ablutio, aut absolutio de presenti detur. Ergo idem dicendum de matrimonio: maxime quia consensus sub conditione in futurum

im-

implenda est consensus solum de futuro, non de presenti, ut habetur in *d. c. super eo. in fin.* & docet S. Thom. in *4. dist. 29. q. un. art. 3. ad questionem. 3.*

Nibilominus major, meliorque pars Canonistarum sequitur affirmativam, eamque servat Curia Romana etiam post Concilium Tridentinum, ut testatur Fagn. in *d. c. super eo.* eò quòd omnes reliqui contractus, etiam sponsalium, sub conditione contingente in futurum celebrati ea eveniente purificantur, ac perficiantur sine novo consensu, ac si ab initio fuissent purè, & sine conditione initi per *jura supra allegata*; ergo & matrimonium tam sub ratione contractus, quam sub ratione Sacramenti, cum Christus illud elevando ad dignitatem Sacramenti ejus naturam non immutaverit.

Neque huic sententiæ refragatur *c. super eo. §. h. r.* quoniam in illo ly *contrahere* accipitur pro *consummare*, ita ut sensus sit, eum, qui sub conditione matrimonium contraxit, conditione impleta cogendum esse ad *contrahendum*, id est, ad *consummandum* matrimonium, quandoquidem interrogatio de consummatione est proposita, cui responsio congruere debet. Sanch. *lib. 5. disp. 8. n. 5.* Inductio, & argumentatio ab aliis Sacramentis, ut in aliis multis, ita quoque in hoc fallit. Ratio disparitatis inde provenit, quòd alia Sacramenta omnia certam materiam, formamque absolutam, ac verbalem habeant, matrimonium autem in ratione Sacramenti plùs non requirat, quàm in ratione contractus, utpote in quo ejus materia, & forma consistit; proinde sicut quò contractus perfici potest per eventum conditionis sine novo consensu, ita etiam perfici poterit, ut est Sacramentum. Ad id, quòd additur, concedo, consensum conditionatum non esse consensum de presenti cum effectu actualiter posito, nego verò, non esse consensum de presenti cum effectu in even-

tum conditionis suspensio, exprimitur namque per verbum præsens: v. g. *accipio te, si pater tuus consenserit.*

Porro ut conditione existente matrimonium reddatur perfectè validum, & purum, juxta communiorum sententiam necessarium est, ut in locis, ubi Tridentinum promulgatum, ac receptum. Parochus & testes etiam de conditionis implemento notitiam habeant, adeoque vel intersint, dum conditio impletur, vel saltem contrahentes coram Parocho, & testibus, conditionem esse impletam, affirmant: quippe alioquin in foro externo de matrimonio substantialiter perfecto testificari non possent, sed solum de contractu inchoato, & adhuc in futurum pendente, solubillique. Coninck, Petr. Ledesma, & cum his Layman in *Theol. moral. lib. 5. tr. 10. p. 2. c. 7. n. 3.*

Effectus conditionis impossibilis, sive de natura, sive de facto, sive de jure variat. Adjecta ultimæ voluntati, puta testamento, legato, fideicommissio, donationi mortis causâ, non vitiat, vel impedit effectum hujusmodi ultimæ voluntatis, sed ipsa conditio vitiat, id est, habetur pro non adjecta, seu non scripta. *l. 1. §. 14. ff. de Condit. instit. l. reprehendenda. C. de Instit. & substit.* Idem est in matrimonio, dummodo non inseratur conditio turpis, quæ sit contra substantiam matrimonii per text. in *c. fin. h. r.* Secus in aliis contractibus, & actibus inter vivos, qui, si sub conditione impossibili, aut turpi celebrentur, vitiantur, & nullius momenti existunt juxta *§. si impossibilis. II. Instit. de inutil. stipul. l. non solum. 3. ff. de Obligat. & act.* Ratio discriminis est, quòd ultimæ voluntates sint favorabiliores, quam contractus, & benignior, ac plenior in iis interpretatio faciendâ, nec facile credendum sit, aliquem ultimæ suæ voluntati quid adjecisse ad impugnandum idem suum judicium. *l. 3. ff. de Testam. milit.* Matrimonii quoque favor favori ultimarum voluntatum æquiparatur. Sed hic

Controvertitur I. Qua ratione conditiones impossibiles, vel turpes, quæ non repugnant substantiæ matrimonii pro non adjectis haberi possunt?

Dixeris forsan, matrimonium sub ejusmodi conditione contractum ex defectu substantialis consensus penitus non posse subsistere: etiam consentire non intelligitur, qui noluit se obligare, nisi sub conditione impossibili, vel turpi juxta textum in *d. l. non solum 31. ff. de Oblig. & act.* Et verò si quis in matrimonium conserit sub conditione turpi, v. g. *si hominem interfeceris*, tum revera consensus ejus naturaliter spectatus est conditionatus, non absolutus, conditionatus autem consensus sublata conditione deficit. Similiter, qui hac oratione usus est: *accipio te, si mentem aureum pro doce attuleris*, vel scivit, conditionem esse impossibilem, vel reputavit, esse possibilem; si scivit, tum non habuit verum consensum, sed potius ludere voluisse videtur; si reputavit possibilem, talis conditio in ejus animo & apprehensione eandem vim habet, ac si verè esset possibilis, & contingens, consequenter ex ejus defectu consensus nullus est, arg. *l. servo manumisso. ff. de Condition. in debitor.*

Hac de causa DD. anxie disquirunt circa intellectum *d. c. fin. h. t.* & diversas ejus explanationes afferunt, quarum octo refert Gutierrez de Matr. c. 82. à n. 40. Præ reliquis placet hæc: illam dispositionem *c. fin.* tantum procedere ex præsumptione, quòd scilicet, si conditiones impossibiles, vel turpes, quæ non sunt contra substantiam matrimonii, adjectantur huic contractui, præsumatur, non fuisse sententia appositæ, sed ipsum matrimonium absolute contractum, conditiones autem tantum in speciem, aut secundario per modum accessorii adjectas. Nec est verum, quòd, quando conditio turpis, vel impossibilis, cognita ut talis, additur, semper necessariò naturalis con-

sensus deficiat; potest enim circa substantiam matrimonii esse verus, & principalis consensus, circa addita aut secundarius, aut nullus. Igitur per decisionem *d. c. fin.* non ponitur regula universalis circa contractum matrimonii, quasi is debeat absolute subsistere, tamen si consensus fuerit verè nullus, aut simpliciter conditionatus: cum constet, absque vero, ac naturali consensu matrimonium contrahi non posse; sed præsumitur duntaxat à jure, verum intervenisse consensum, & quidem per se absolutum, nisi contrarium ex circumstantiis & adjunctis reluceat, ac præsumptio illa per aliam elidatur. P. Engl. *h. t. n. 12. & 13.*

Controvertitur II. An sicut in matrimonio, ita in sponsalibus de futuro conditiones turpes, aut impossibiles rejiciantur, & sponsalia pro absolute contractis habeantur?

Negativam defendit Zoëf. *h. t. n. 22.* & post eum P. Engl. *n. 15.* eò quòd *c. fin. Eod. tit.* tantum loquatur de matrimoniis, & aliunde illius dispositio sit exorbitans à jure communi, imò quodammodo correctoria juris naturalis, adeoque strictissime interpretanda. Affirmativam Sanch. *lib. 5. disp. 17. n. 2.* dicit, esse communem ferè omnium, nec ab ea in praxi recedendum: quia aliàs, quæ de matrimonio disponuntur, etiam in sponsalibus procedunt per *l. oratio. ff. de Sponsal.* idque præsertim hic obtinet; ex quo dispositio *d. c. fin.* non est odiosa, sed favore matrimonii introducta, ut ibidem expressè dicitur. Nec etiam à regulis juris communis, minùs à jure naturali exorbitat, si quidem idem universi liter de ultimis voluntatibus constitutum est in *l. 1. & 4. ff. de Condit. instir.*

In theoria utraque sententia probabiliter defenditur. In praxi existimem, plurimum ad circumstantias contractus attendendum esse, & sententiam negativam sequerem, si ex contrahendo matrimonio alia quædam incommoda, ut sæpè accidit, subortitura time-

ren-

rentur, cum tunc sponsalia potius odiosa, quam favorabilia essent; affirmativam vero, cessantibus ejusmodi incommodis, modo contrahentes sciverint, conditionem esse verè impossibilem, aut saltem ita turpem, ut in eam inclinasse non videantur; quod addo: quia si sit talis conditio, in quam homines frequenter ex humana fragilitate consentiunt, ut si Lutheranus promittat matrimonium Catholicæ sub conditione, si religionem catholicam abjuraverit: vel si quis dicat, se ducturum Titiam, si prius sui corporis copiam faciat, &c. tunc enim præsumendum, conditionem seriò appositam, nec aliter quam conditionatè consensum præstitum fuisse, consequenter congruit opposita præsumptio desumpta ex c. fin. sæpè cit. Patrit. Sporer de Matrim. c. 1. num. 192. Clariss. P. Jacob. Wex de Sponsal. p. 1. §. 6. n. 25.

25 *Effectus conditionis resolutiva* alius est, si consideretur ut pendens, alius, si ut existens, alius, si ut deficiens. Ut pendens relinquit actum purum, nec puritatem, aut perfectionem negotii remoratur, arg. l. 3. ff. de Contrah. empt. l. 2. §. 4. & 5. ff. Pro empto. Ut existens actum resolvit, ita ut retrò ab ipso initio pro non factò habeatur per l. 19. ff. de Usurpat. l. 6. §. 1. de Divers. & tempor. præscript. Sicut enim conditio suspensiva hoc operatur, ut ea existente retrò actus purè celebratus putetur juxta *deducta*, ita ex adverso facit conditio resolutiva, ut retrò nihil actum esse videatur. Bachov. ad Treutl. Vol. 1. Disp. 28. th. 9. lit. D. Ut deficiens actum ita confirmat, ut absolute evadat irrevocabilis, perinde ac si ab initio nulla conditio fuisset adjecta: quoniam resolutio fuit conditionalis, & conditionalia deficiente conditione pro infectis habentur.

26 Denique *effectus conditionis tacita*, quæ nempe ex natura rei inest, idem est, qui expressæ per l. item quia 4. ubi Gloss. & DD. ff. de Pæc. non tamen facit actum conditionalem,

nec obligationem, aut exactionem suspendit, tamen si exprimat: sic enim, licet sponsalia de futuro habeant tacitam conditionem: nisi deformitas superveniat, vel detegatur, statim tamen parvas publicam honestatem, item statim sponsa potest urgere, & cogere sponsum ad contrahendum matrimonium. Similiter omnibus testamentis, vel legatis inest conditio, si hæres adire, si legatarius accipere volet, & tamen etiam si neuter voluntatem suam declaret, sed fortè nesciat, sibi aliquid in testamento relictum esse, hæreditatem, vel legatum ad suos hæredes transmittit, nec conditio tacita attenditur. l. conditiones 99. l. aliquando. 107. ff. de Condit. & Demonstrat. & ibi Gloss. Quod verè tacita conditio, licet expressa, non faciat actum conditionalem, non procedit, quando conditio non inest eodem modo, sicut expressa, aut si in expressa requiritur declaratio hominis. Hinc si Titio legentur 100. si volet, legatum propriè conditionale erit, & nisi ante mortem conditionem impleat, ac voluntatem suam declaret, non transmittit legatum ad suos filios, vel hæredes per text. in l. si ira legatum. 65. §. 1. ff. de Legat. 1. l. 69. ff. de Condit. & demonstrat. Ordinat. consil. 41.

§. VIII.

Affinis conditioni est causa, demonstratio, & modus.

Causa apponitur, quando id denotatur, propter quod, sive præiens, sive præteritum, fit dispositio, & designatur per particulam quia, ut: Titio, quia negotia mea curavi, certum do, lego: ducam te, quia ex hac familia oriunda es.

Est tamen quoad causam differentia inter ultimas voluntates, & actus inter vivos: nam in legatis, positâ falsâ causâ, censetur principale motivum adhuc subsistere, eò quòd legata non tam ex illa causa, quam ex liberalitate legantis proficisci credantur. Zoëf. ad ff. de

Condit.

condit. & demonstr. n. 44. Quapropter ut legatum irritetur, hære di incumbit probatio, causam adjectam fuisse finalem, quod si probaverit, legatarius exceptione doli mali submovebitur. *l. cum tale. 72. §. falsam. ff. Eod.* Excontra in contractibus, & aliis dispositionibus inter vivos, nisi aliunde de mente disponentis constet, adjecta ratio, & causa habetur pro causa finali, non pro dispositiva. Panor. *in c. quia circa 6. n. 6. de Consang. & affinit.* atque ideo procedit regula, quod sublati causâ tollitur effectus. *c. cum cessante. 62. de Appellat.* ubi Panor. *n. 2.* & in contractibus error dans causam contractui contractum velicitat, vel saltem facit, ut irritari possit, ut dictum in *tit. de Dolo & contumacia. n. 15. & 16.* Excipitur matrimonium, quod adjecta causa sive vera sit, sive falsa non dirimit, nec infirmat, sed causa pro non adjecta habetur, nisi interveniret error circa personam, aut personæ conditionem; hic enim error obstat matrimonio, non error qualitatis. Sanchez *lib. 5. disp. 19. n. 2.*

Demonstratio est appositio signi, vel accidentis alicujus ex parte ejus, de quo fit dispositio, aut cui, vel cum quo, & communiter explicatur per relativum *qui, quæ, quod*: ut: *duco, aut lego Titio librum illum, quem à Sempronio accepi: duco te, quæ de tali stemmate es, quæ es libera, quæ sterilis, &c.*

Est autem quoad demonstrationem par ratio ultimarum voluntatum, & contractuum, ac aliorum actuum inter vivos, & ut illas, ita neque istos vitiat falsa demonstratio, modò constet, de qua re, vel persona fuerit. *l. demonstratio. 17. & l. falsa demonstratio. 33. ff. de Condit. & demonstr.* Propterea: quia talis demonstratio inducit ad summum errorem accidentalem, nec facit, deficere consensum, seu voluntatem disponentis. Quod maxime obtinet in matrimoniis: ea enim in nullo penitus impedit demonstratio, sive verâ

fit, sive falsa, sive honesta, sive inhonesta, sive de præsentî, sive de futuro, sive adverteretur, sive non adverteretur substantiæ matrimonii, dummodo non concurrat error personæ, aut conditionis servilis, ut docet Zoësius *h. t. n. 19. & seqq.* ex ea ratione, quòd, quæ vitiant matrimonium, debeant pertinere ad substantiam & vim contractûs, quòd non pertinet demonstratio, ut quæ solum declarat opinionem, quam contrahens habet circa personam, cum qua contrahit.

Modus est veluti lex quædam, ac gravamen additum dispositioni jam completæ, in futurum præstandum, & vulgò exprimitur per particulam ut: *v. g. dono, vel lego tibi millia ea lege, ut singulis annis des certam eleemosynam: duco te in uxorem, ut certam dotem procures, ut tale officium per te impetram.* Differt verò à conditione potissimum in eo, quòd actum non suspendat. *c. verum. 4. h. t. l. libertus. §. hac scriptura. ff. de Mahumiss. testament.*

Quoad effectum modi refert, possibilis, seu honestus sit, an impossibilis, aut turpis? Si possibilis, ac honestus est, is, qui modum recepit, obligatur ad modum implendum per *l. 1. C. de his, quæ sub modo legat.* Non tamen requiritur, ut modus antea impleatur, quàm res relicta, vel promissa petatur, sed ordinariè satis erit, cautionem præstare de obligatione, & modo postea implendo. *l. si tibi legatum. ff. de Legat. 3. l. quibus diebus. 40. §. fin. de Condit. & demonstr. l. insulam. §. 1. ff. Locati.* Quæ cautio, re ita exigente, in sponsalibus quoque, & nuptiis locum habet, ut quæ sunt species contractuum, qui consensu celebrantur. DD. in *l. nuptias. ff. de Regul. juris.* Motz de Contract. *tit. de Nupt. num. 1.* Quòd si modus sit impossibilis, ac turpis, in omnibus actibus, scilicet tam in contractibus, quàm ultimis voluntatibus rejicitur, manente actu valido, nisi

modus adiectus fuerit contra substantiam, actus, quo casu viciat ipsum actum. *c. fin. h. t. arg. l. per servum. 14. junct. à l. seq. ff. de Usu & habit.* Censetur enim ejusmodi modus inesse actui, cui adicitur, nec pactum à contractu separatum inducit. Qua de causa etiam modus contrarius substantiæ, seu bonis matrimonii illud annullat, arg. *c. solet. 6. & c. aliquando 7. causâ. 32. q. 2. c. fin. h. t. Sanchez de Matr. lib. 5. disp. 19. n. 5. Dicastillo disp. 5. n. 228.* quamvis sententiam oppositam dicat satis probabilem.

TITULUS VI.

Qui Clerici, vel voventes matrimonium contrahere

possunt.

Hoc titulo proponuntur impedimenta Ordinis, & voti; quibus jungemus cultus disparitatem, quæ sedem aliàs certam in hoc libro non obtinet.

Pars I.

De Impedimento Ordinis.

SUMMARIA.

1. *Quid sit impedimentum Ordinis? 2. Quo jure dirimat matrimonium? 3. 6. 7. Quibus Ordinibus annexum sit? 4. 5. Quos Clericos reddat inhabiles ad matrimonium? 8. 9. Qui sint hujus impedimenti effectus? 10. An, & quando in eo dispensari possit?*

§. I.

1 **D**efinitur impedimentum Ordinis: est Ordo sacer dirimens matrimonium, sublequens. Colligitur ex *c. 1. & 2. b.*

§. II.

2 *Causa efficiens* impedimenti Ordinis, alia est remota, alia proxima.

Remota est Jus, & illud solum Ecclesiasticum; non Divinum, cum nullus textus esset; nec naturale: ex quo Ordo sacer matrimonium neque dirimit ratione sui, utpote

qui ex se statui conjugali non repugnat, & certe, alioquin in Ecclesia Occidentali, seu Græca non posset Græcis concedi usus matrimonii etiam prius contracti; neque ratione votitæ annexi quandoquidem nec votum solenne expressum jure naturæ, vel Divino dissolvit matrimonium contrahendum, ut dicemus. Quod & Concilium Trident. *sess. 24. de Matrican. 9.* perspicue indicat, anathemate percellens dicentem: *Clericos in Sacris constitutos, aut Regulares professos possa licite, & valide contrahere matrimonium, non obstante lege Ecclesiastica, scilicet quoad Clericos, vel voto, scilicet quoad Religiosos professos.* Confer P. Engl ad *Tit. de Cleric. conjug. n. 11. & seq.*

Causa efficiens proxima hujus impedimenti est Ordo sacer, nempe Episcopatus, Presbyteratus, Diaconatus, & Sub-Diaconatus: quamvis enim in Ecclesia primitiva Sub-Diaconatus inter sacros Ordines reputatus non fuerit, postea tamen his accessit. *c. à multis 9. de Etat. & qualit. c. miramur. 7. de Servit non ordin.*

§. III.

Subjectum impedimenti Ordinis sunt Clerici, quos Ordo sacer reddit inhabiles ad matrimonium contrahendum. Ubi

Controvertitur I. An pueri ordinati ante usum rationis ex vi Ordinis recepti teneantur ad servandam castitatem, & ad matrimonium contrahendum inhabilitentur?

Affirmant Paludan. Gabriel. Anton. & alii, quos refert Sanchez *de Matr. lib. 7. disp. 30. n. 1.* ex ea ratione: quia ex præcepto, & constitutione Ecclesiæ obligatio perpetuæ castitatis, & inhabilitas ad matrimonium est annexa Ordini sacro. Ergo sicut defectus usus rationis in pueris non impedit susceptionem Ordinis sacri, ita etiam non impedit obligationem perpetuæ castitatis, & inhabilitatem ad matrimonium, ex Ecclesiæ statuto Ordini sacro annexam, & accessoriam: quoniam